

sodišče pozove k točnejši izjavi glede morebitnega odstopa od priziva. Če mora prizivno sodišče vendarle odločiti o prizivu, vpliva na odločitev poravnava pač kolikor toliko kot novo dejstvo, ali ne sme se imeti takega dogodka kot odstop zasebnega tožilca od obtožbe, kar je mogoče in ima odločilen vpliv le na prvi stopnji.²⁶ Ako je pa potrjeno v takem primeru, da je pritožilec odstopil od priziva, vrne prizivno sodišče, ne da bi se naprej pečalo s stvarjo, spise prvostopnemu sodišču ter je s tem pobijana sodba postala pravnomočna. Ni seveda izključena omilitev morda izrečene kazni na način, opisan v § 430. k. p.,²⁷ pri čemer velja poravnava kot nov olajševalni razlog po smislu pravkar navedene določbe.

Izvršljivost italijanskih sodb v Jugoslaviji.

Boris Furlan.

I. Službene novine od 24. febr. 1931.¹ so objavile sporazum o izvrševanju sodb v civilnih in trgovinskih stvareh, ki sta ga sklenili Italija in Jugoslavija v Rimu dne 6. aprila 1922. Z izmenjavo ratifikacij dne 6. februarja 1931² je sporazum stopil tudi mednarodnopravno v veljavo, dočim je za naš notranji pravni red postal obvezen od dne, ko je bil objavljen v Službenih novinah, to je od 24. februarja 1931. V Italiji pa je sporazum veljal že dolgo pred njegovo mednarodnopravno obveznostjo in preden je bil uzakonjen pri nas, to je od odloka 13. decembra 1923.,³ ki mu je podelil izvršno moč. Italijanska sodišča so ga tudi uporabljala pri izvrševanju jugoslovanskih sodb. Kolikor ie meni znano, se to ni zgodilo samo takrat, ko je prizivno sodišče v Benetkah bilo mnenja, da je sporazum neobvezen navzlic temu, da je uzakonjen, ker je po čl. 8. njegova veljavnost odvisna od izmenjave ratifikacijskih listin. Rimska kasacija se pa ni ozirala na prigovor neobveznosti zaradi pomanjkanja internacionalne veljavnosti (neizmenjava ratifikacijskih listin) in je s tem potrdila prakso drugih sodišč, ki so izvajala

²⁶ §§ 51. odst. II., 361. odst. III., 276. k. p.

²⁷ Prim. §§ 530. avstr. k. z. in 410. avstr. k. p. r.

¹ Br. 42/XI/63; Službeni list šte. 134/25.

² Pripomba na koncu § 2. sporazuma.

³ Št. 3182, Gazz. Uff. od 22. febr. 1924. št. 45 (Lex 1924, str. 428).

obveznost sporazuma iz dejstva, da je uzakonjen. V slovs-
tvu so bila mnenja deljena. Ena struja je zagovarjala
obveznost sporazuma, ker mu je italijanski zakonodajec
podelil izvršno moč, s čimer je bilo vprašanje rešeno za
sodišča, ki nimajo pravice raziskovati, ali je zakon uteme-
ljen; druga struja pa se je sklicevala vprav na določbo čl. 8.
in je iz nje izvajala, da podreja zakon sam svojo veljavnost
izmenjavi ratifikacijskih listin in da torej ni uporaben prav-
zato, ker ni izpolnjen ta pogoj. Ta vprašanja pa so rešena,
ko je sporazum uzakonjen, ratifikacije pa izmenjane. Vse-
kako pa je zanimivo, da je ena država sporazum enostransko
uporablja dolgo, preden je stopil internacionalno v
veljavo in dobil obvezno moč v drugi državi.

II. Kakor že stara pravnopomočna konvencija med
Srbijo in Italijo od 28. oktobra (9. novembra) 1879.⁴ razlikuje
tudi ta dogovor med pravno močjo in izvršljivostjo. Dogov-
or popolnjuje na ta način pomanjkljivost drugih sličnih
konvencij, ki molče prehajajo preko vprašanja, ali se mora
upoštevati *res judicata*⁵ tuje države. Sporazum izrečno loči
pravno moč sodbe od njene izvršljivosti in govori v čl. 1. o
pogojih, pod katerimi ima sodba na drugem pravnem območ-
ju učinke sojene stvari, v čl. 2. pa o postopanju za podelitev
izvršljivosti. Sicer so zahtevani za izvršljivost isti pogoji
kakor za pravno moč, vendar gre za dve različni stvari, ki
ju je treba strogo ločiti. Za priznanje izvršljivosti je tudi
potrebno posebno delibacijsko postopanje (čl. 2.), ki odpade
za ugotovitev pravne moči (čl. 1.). Naša sodišča morajo
torej upoštevati pravno moč italijanske sodbe in uradno
ugotoviti pogoje čl. 1., ne da bi bilo treba izpolniti one obli-
ke, ki so po našem izvršilnem redu potrebne za priznanje
izvršljivosti. To razlikovanje je posebno važno
tedaj, ko italijanska sodba v zlic pravni
moči pri nas ni izvršljiva (Glej spodaj pod V.
A.). Če so dani formalni pogoji čl. 1., bo sodba imela pri
nas vse učinke pravnomočno sojene stvari in stranke se

⁴ »Sudske presude po gradjanskoj ili trgovačkoj stvari... imaće na-
zemljištu druge istu snagu, kao da so izrečene od zemaljskih sudova.
— Medjutim iste presude neće se moći izvršiti, niti će
imati dejstva, odnosno hipoteke, dokle god zemaljski nad-
ležni sud, gde bi se one imale izvršiti, ne oglasi ih za izvršne...« (Podčrtal
jaz.) Prim. Krek in Škerlj, Die oesterr. Zivilprozessgesetze im König-
reich der Serben, Kroaten und Slowenen, 1928, 93 in nasl.

⁵ Lapajne, Mednarodno in medpokrajinsko zasebno pravo,
1929, 237.

bodo mogle nanjo sklicevati. Vendar se bo morebitni izvršilni predlog moral zavrnuti.

Zanimivo je nadalje, da so po italijanskem pravu pogoji za pravno moč strožji kakor po našem. Po čl. 1351. codice civile⁶ je namreč potrebna istost zahtevka in vlog, v katerih stranki nastopata kot tožitelj in toženec. Prigovor pravnomočno sojene stvari torej ni podan, ako gre v novi pravdi za isti spor med istima strankama, ki pa ne nastopata v enaki vlogi. Naša sodišča bodo seveda presodila učinke pravne moči italijanske sodbe po našem civilnopravnem redu, ki ne zahteva, da so vloge istovetne.⁷

Prav to velja za tekočo pravdo, na katero se je ozirati tedaj, kadar bi bila upoštevna res judicata tuje države.⁸

Ker velja naša pravnomočna sodba v italijanskem pravnem področju in obratno brez vsakega priznanja ali delibacije, ima v primerih čl. 1. sodba v območju tuje države isto veljavo kakor v našem. Za učinke pravne moči in tekoče pravde tvorita torej Jugoslavija in Italija eno pravno področje.

III. Ker se za priznanje pravne moči ne zahteva nobeno posebno postopanje, ne prinaša dogovor v tem pogledu nobene bistvene spremembe v naših civilnopravnih zakonih. Drugače pa je s priznanjem izvršljivosti italijanskih sodb. Spremembe, ki segajo precej globoko v naše izvršilne predpise, moremo razvrstiti okoli dveh vprašanj. Prvič je treba ugotoviti, ali ne zahteva priznanje izvršljivosti posebnega postopanja, ki pri nacionalnih izvršilnih naslovih odpade (IV). V drugo pa je treba raziskati obseg, v katerem so po dogovoru italijanske sodbe pri nas izvršljive, ker je mogoče, da se ta ne krije z obsegom, v katerem so naše sodbe izvršljive po izvršilnem redu (V). Pri tem je zopet treba raziskati, ali se te omejitve tičejo predmetov, na katere je moči voditi izvršbo (premičnine, nepremičnine, dejanja) (V. A.) ali pa izvršilnih sredstev (n. pr. prisilna uprava, osebna rubež itd.) (V. B.).

IV. Pred dogovorom so italijanske sodbe pri nas izvrševali po §§ 79 in nasl. i. r., ne da bi bili prej zaslišali strank, zlasti zavezanca. Zborno sodišče prve stopnje, v katerem

⁶ Po francoskem vzorcu obravnava v Italiji pogoje in učinke pravne moči državljanski zakonik in ne kakor pri nas civilnopravni red.

⁷ Neumann, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, 1928, II, 1169.

⁸ Lapajne, l. c. 237. Za problem prejudicialnosti inozemskih kazenskih sodb glej Sajovic, Vpliv kazenskega postopanja na civilno pravdo, Slov. Pravnik, 1931, 80.

je imel zavezanec občno podsodnost, je na osnovi izvršilnega predloga raziskovalo samo obstoj formalnih pogojev §§ 80 in 81 i. r., dovolilo izvršbo in poslalo spise pristojnemu sodišču, da opravi izvršbo. Ta praksa se je nadaljevala menda tudi potem, ko je dogovor pri nas že stopil v veljavo, vendar jo bo treba vsaj odslej spremeniti. Za ugotovitev obličnih pogojev izvršljivosti naštetih v čl. 1. predpisuje čl. 2. dogovora namreč izrečno delibacijsko postopanje. Ta ugotovitev je zgolj oblična, ker se vrši brez meritorne preizkušnje stvari same. Poleg predpisa, na kaj se sodbe delirajo, pa dogovor ne določa, kakor naj se to vrši, marveč kratkoma ločuje delibacijsko postopanje in pravi, naj se vrši po predpisih države, v kateri se sodba izvrši (čl. 4.). Za italijanski civilnopravni sistem je ta določba povsem razumljiva, ker vsebuje italijanski kodeks civilne procedure nadrobne predpise delibacijskega postopanja (čl. 941. in nasl.). To je v bistvu pravdni spor, ki ga uvede zahtevajoči upnik s tem, da vloži tožbo. V njej na kratko opiše okoliščine, ki so dovedle do sodbe v tujini in v tožbenem zahtevku predlaga, da se tuji sodbi prizna izvršljivost v Italiji. Krajevna pristojnost delibacijskega sodišča se ravna po kraju, kjer naj se sodba izvrši, stvarna pa po izvršilnem naslovu: za delibacijo tujih sodb je pristojno prizivno sodišče, za druge izvršilne naslove (n. pr. sodne poravnave, javne listine itd.) pa zborna sodišče prve stopnje. Po vročitvi tožbe se vrši sporna razprava, in po morebitnem dokaznem postopanju se z novo sodbo prizna ali odreče tujemu naslovu izvršljivost. Šele po pravnomočnosti take nove in ugodne italijanske sodbe so tuji naslovi v Italiji izvršljivi. Uporaba čl. 4. dogovora ni torej v italijanskem pravnem področju za interpretacijo noben problem.

Drugače pa v območju našega izvršilnega reda, ki delibacijskega postopanja niti ne omenja, kaj šele da bi ga uravnaval. Kakor znano je naš izvršilni red in prav tako novi zakon o izvršbi in zavarovanju⁹ opustil delibacijsko postopanje, ki ne ustreza modernim pravnim načelom in samo po nepotrebem povečuje izvršilne stroške. Ker pa pravi dogovor izrečno, naj se formalni pogoji izvršljivosti ugotavljajo z delibacijskim postopanjem, in ker prepušča nacionalnim zakonodajam samo oblike tega postopanja, je treba pač raziskovati, s katerimi sedanjimi predpisi (ker novih pravnih oblik sodstvo ne more ustvarjati) je moči predpis čl. 2. izpolniti in ustreči namenu zakonodajca. Bistvo delibacijskega postopanja je v tem, da se izvršba dovoli ne

⁹ V naslednjem citiran z. i. z.

samo na podlagi listin, ki jih predloži zahtevajoči upnik in ki že na prvi pogled izkazujejo verodostojnost zahtevka, marveč šele po spornem postopanju med zahtevajočim upnikom in zavezancem. Skratka, zavezancu je treba dati priliko, da more uveljaviti svoje prigovore in da jih sodišče presodi, še preden odloči o izvršljivosti tuje sodbe. Ker veljajo določbe i. r. samo, kolikor jih ne izpreminjajo mednarodni dogovori (§ 84. i. r. in § 10. z. i. z.), moramo torej po izrečni določbi čl. 2. italijanske sodbe pri nas delibirati, to se pravi, da je treba zavezanca zaslišati, preden se izvršba dovoli.

Nasprotno mnenje bi vedlo do praktično in pravno povsem nevzdržnih posledic. Po čl. 3. se more proti izvršilnemu dovolilu pritožiti samo zavezanec, ki je bil pred italijanskim sodiščem kontumaciran in ki mu je bil hkrati poziv za pristop k delibaciji nepravilno vročen. Ako nista dana oba ta dva pogoja, zamuda in nepravilno vabilo, dogovor sploh ne dopušča pravnih sredstev proti dovoljeni izvršbi. Če torej zavezanec ni zaslišan pred dovolitvijo, nima po njej sploh nobenega pravnega sredstva (razen v posebnem položaju čl. 3.). Ta zaključek bi bil naravnost nesmiseln, ker bi vzel zavezancu celo ona pravna sredstva, ki jih ima proti izvršilnemu dovolilu na osnovi jugoslovanske sodbe. Da ne more imeti tuj izvršilni naslov take prednosti pred nacionalnim, je jasno in ne zahteva nadaljnega pojasnjevanja. Tako postopanje bi seveda nasprotovalo ne samo najbolj osnovnim pravnim načelom, marveč tudi določbam izvršilnega reda (§ 65. i. r.; § 57. z. i. z.), ki priznava proti izvršilnemu dovolilu na osnovi tuje sodbe pravna leka oporeka in rekurza. To kaže jasno, da je treba sporno postopanje § 83. i. r. (§ 9. z. i. z.), ki se običajno vrši po dovolitvi, časovno premakniti pred dovolitev. Poleg tega govori čl. 3. v slovenskem prevodu o »pozivu« na delibacijsko postopanje, kar ne ustreza povsem ne italijanskemu ne francoskemu izvorniku.¹⁰ »Citazione« pomeni tožbo, ker se po italijanskem in francoskem postopku tožba vroči nasprotniku na odredbo tožnika samega s posredovanjem posebnih pomožnih organov (ufficiali giudiziari, huissiers). Sodišče nima z vročitvijo tožbe nobenega posla, marveč določi dan razprave tožnik sam in šele po vročitvi obvesti tožnik sodišče, da je nasprotnika pozval pred sodišče na določen dan, in dá pravdo vpisati v poseben vpisnik. Pravdni spisi pa seveda ostanejo pri strankah, dokler jih ne pred-

¹⁰ Dogovor je sestavljen v francoskem in italijanskem izvorniku. Obe besedili imata enako veljavo.

lože sodišču v razsojo. »Citazione« je torej čin, s katerim se uveljavi zahtevek pred sodiščem, ne pa navaden poziv.¹¹ Izrazu »citazione« ustreza v francoski terminologiji beseda »assignation«, ne pa »citation«, kakor je navedeno na pačn o v francoskem besedilu. »Citation« je poseben izraz za pozivnico v kazenskem postopanju ali pred mirovnim sodnikom (juge de paix). Vsekako pa se vidi tudi iz srbskega in slovenskega prevoda, da je treba zavezanca pred odločitvijo o izvršljivosti na kak način »pozvati«, ga o nameravani izvršbi obvestiti. Tudi praktično bi bile posledice nevzdržne, ako bi drugače postopali. Recimo, da sta bili izdani v isti stvari med istimi strankami dve nasprotujoči si sodbi, italijanska in jugoslovanska. Italijansko sodbo bi bilo moči v Jugoslaviji brez nadaljnega izvršiti, ker bi zavezanec zvedel za izvršbo šele takrat, ko bi bila opravljena in bi proti izvršilnemu dovolilu ne imel nobenega pravnega sredstva (izvzemši pritožbo po čl. 3.). Jugoslovanske sodbe pa v Italiji ne bi bilo mogoče izvršiti, ker bi zavezanec v delibacijskem postopanju mogel uspešno uveljavljati prigovor iz čl. 1. šte. 4., od katerega bi bil zavezanec v Jugoslaviji pod istimi pogoji izključen. Omejitev pravnih sredstev po čl. 3. proti priznanju izvršljivosti ima torej za pogoj delibacijo tujega naslova v spornem postopanju, preden dovolimo izvršbo.

Tudi sicer ni povoda, da bi pri nas hiteli z dovolitvijo izvršbe, preden bi obvestili dolžnika, ker je vzlic oblični vzajemnosti zavezančev položaj po italijanskem pravnem redu mnogo bolj ugoden kakor po našem. Treba je namreč upoštevati, da je v Italiji zavezanec obveščen o nameravani izvršbi že v delibacijskem postopanju, v katerem mu je vročena tožba na priznanje izvršljivosti jugoslovanskega naslova. Preden pride do delibacijske sodbe, preteče par

¹¹ Avstrijska terminologija je prevajala tožbo s »petizione«, ki pa jo italijansko izrazoslovje rabi samo za »petitio hereditatis« (petizione d' eredità, čl. 44. Cod. civile) in za »peticijo« (Petition; Petitionsrecht = diritto di petizione). Poleg tega se uporabljaja za označbo lastninske pravde (giudizio petitorio). Beseda petizione je italijanskim pravnikom povsem nerazumljiva v smislu tožbe, za katero velja splošna označba »azione« (n. pr. Feststellungsklage = azione di accertamento; Klage-recht = diritto di azione); »azione« je sredstvo, ki ga daje zakon za uveljavljanje pravice, »citazione« je čin, s katerim se to sredstvo konkretno uveljavi na sodišču. V kazenskem postopku se rabi citazione tudi za označbo skrajšanega (citazione diretta) ali sumarijnega postopanja (citazione direttissima) in za obtožnico s pozivom na razpravo (citazione penale).

mesecev, v katerih ima dolžnik vse možnosti, ki jih je hotel naš izvršilni red preprečiti s tem, da se prične izvršba takoj in da je odpravil delibacijsko postopanje. Pa celo po ugodni delibacijski sodbi se izvršba ne opravi takoj, ker je treba še poseben poziv na zavezanca.¹² V tem pozivu opominja upnik dolžnika, naj plača dolžno vsoto v določenem roku, da ne bo izvršbe. Ta rok je 5 dni pri izvršbi na premočnine in 30 dni pri izvršbi na nepremičnine. Upnik mora seveda v pozivu navesti, kateri način izvršbe namerava uporabiti in šele po preteku navedenega roka je moči izvršbo opraviti. Dolžnik izve, torej dvakrat, da mu preti izvršba, prvič v delibacijskem in drugič v izvršilnem postopanju, obakrat, preden se izvršba opravi. Zaradi tega je pravni položaj zavezanca v Jugoslaviji nasproti italijanskemu izvršilnemu naslovu bolj neugoden, ker odpade pri nas posebno pravdo postopanje in se delibacija vrši v okviru izvršilnega postopanja samega.

Čeprav torej ni dvomiti, da je treba zavezancu pred dovolitvijo izvršbe omogočiti prigovore proti priznanju izvršljivosti, ostane odprto vprašanje pravne oblike, v kateri naj se to vrši. Po našem mnenju je tu upošteven edinole § 56. i. r. (§ 52. z. i. z.), po katerem bi moralo sodišče vabiti stranke na narok za zaslišanje, preden sklepa o izvršljivosti italijanske sodbe. Umestno bi bilo priložiti vabilu prepis izvršilnega predloga, namestu da bi bila v vabilu samem na kratko označena njegova vsebina. Vročitev bi bilo treba nadalje izvršiti po predpisih za vročevanje tožb, ker gre za uvedbo postopanja, ki ob oporeku po § 83. i. r. (§ 9. z. i. z.) konča s sodbo. Ako sodišče prizna izvršljivost ob oporeku s sodbo, sicer pa s sklepom, je italijanski naslov takoj izvršljiv, ne da bi zavezanec imel proti temu drug lek razen po čl. 3. (to je zamudna sodba italijanskega sodišča in nepravilna vročitev pozivnice za pristop k delibacijskemu postopanju). Ker se delibacija vrši pred dovolitvijo izvršbe, odpade seveda možnost, uveljaviti z r e k u r z o m prigovore po čl. 1. Zavezanec ima v to svrho samo oprek. Italijanski izvršilni čl. 3. govori tudi samo o »opposizione« (francoski o »opposition«), kar ustreza našemu oporeku, ne pa »pritožbi«, kakor pravi slovenski prevod v Službenem listu. D r u g e prigovore pa more zavezanec po mojem mnenju uveljaviti z rekurzom, ker bi ne imelo smisla, omejevati ga bolj kakor zahtevajo izrečne določbe dogovora. V tem pogledu

¹² Takozvani »precetto«. Poziv odpade samo pri sodbah, ki se glasio na izročitev določene premočnine ali nepremičnine in ki same postavljajo paricijski rok.

veljajo pač splošni predpisi izvršilnega reda, odnosno novega zakona o izvršbi in zavarovanju. Tako bo n. pr. zavezanec, ki vzlic vabilu ni napravil upora pred dovolitvijo izvršbe, mogel uspešno ugovarjati z rekurzom, da italijanska sodba pri nas ni izvršljiva, ker zahteva drugačen način izvršbe, kakor je določen v čl. 2. dogovora (premičnine, nepremičnine itd., glej spodaj pod V. B.). Zahtevajoči upnik pa seveda lahko vloži priziv in revizijo, če je izvršljivost odklonjena.

Glavne spremembe v našem izvršilnem redu in prav tako v novem zakonu o izvršbi in zavarovanju so torej zaradi dogovora (§ 84. i. r.) te-le: pogoji §§ 80 in 81 i. r. za dovolitev izvršbe so nadomeščeni po čl. 1. dogovora.¹³ V veljavi ostane § 82. i. r. (§ 8. z. i. z.) glede krajevne in stvarne pristojnosti, deloma spremenjen pa je § 83. i. r. (§ 9. z. i. z.) in § 79. i. r. (§ 3. z. i. z.) o katerem govori naslednji odstavek.

V. Drugo vprašanje se tiče obsega, v katerem so italijanske sodbe pri nas izvršljive (A), odnosno prisilnih sredstev, ki jih mora pravni red staviti tuji sodbi na uporabo (B).

A) Čl. 2. sporazuma omejuje namreč izvršbo izrečno na premičnine,¹⁴ na nepremičnine in na vpise v javne registre. Pod registri so pač mišljeni n. pr. ladijski registri, nadalje v Italiji registri, ki jih vodi hranitelj hipotek,¹⁵ pri nas zemljiške knjige itd. Obseg izvršljivosti italijanske sodbe se torej ne krije z obsegom, v katerem je po našem izvršilnem redu in po novem izvršilnem zakonu izvršba mogoča. Izključena je predvsem izvršba na dejanja ali ad praestandum factum po §§ 353 in nasl. i. r.

¹³ Večina teh pogojev je približno enaka v našem izvršilnem redu, v novem zakonu o izvršbi in zavarovanju in v dogovoru: čl. 1/1 — § 80/1 i. r. — § 4/1 z. i. z.; čl. 1/2 — 80/3 i. r. — § 4/3 z. i. z.; čl. 1/3 — § 80/2 in 81/1 i. r. — § 4/2 in § 5/1 z. i. z.; čl. 1/5 — § 81/2 in 4 i. r. — § 5/2 in 4 z. i. z.; na novo formulirana je samo točka 4. čl. 1.

¹⁴ Kakor spodaj pod B razloženo, je po terminologiji našega i. r. in prav tako novega z. i. z. mišljena s tem izvršba na premično imovino sploh (III. oddelek 2. nasl. i. r. = III. oddelek 2. poglavje z. i. z.), torej ne samo izvršba na premičnine, marveč tudi na denarne terjatve itd. Terminologija dogovora je vzeta iz ital. zakona (čl. 577 in nasl. cod. proc. civ.), ki razlikuje samo dva načina izvršbe, na premičnine in na nepremičnine, in razume pod prvim tudi predkaz terjatve itd. Pri nas bi bil torej boljši izraz izvršbe na premično imovino mesto izvršbe na premičnine, ki ima že ustaljen tehnični pomen za izvršbo na premične telesne stvari.

¹⁵ conservatore delle ipoteche.

(§§ 307 in nasl. z. i. z.). To se vidi ne samo iz besedila čl. 2., marveč tudi iz občnega načela § 79. i. r. (§ 3. z. i. z.) verbis »kolikor«. ¹⁶ Ta omejitev je povsem umljiva, ako si predočimo, da italijanski pravdni kodeks ¹⁷ te izvršbe sploh ne pozna. V tem pogledu je izvršba ad praestandum factum zelo poučen primer, kako se morejo spreminjati in različno uporabljati isti zakonski predpisi v raznih pravnih področjih. Obenem pa nam ta primer prikazuje sodelovanje sodstva pri ustvarjanju novih pravnih sredstev in pri izpolnjevanju praznin v pravu. Izvršba na dejanja je namreč neznana francoski, belgijski in italijanski zakonodaji. Pri tej pomanjkljivosti si je umelo pomagati samo francosko sodstvo in je ustvarilo poseben način izvršbe (astreinte), ki je v tem, da obsodijo dolžnika na plačilo vsote, n. pr. 20, 100 ali celo 1000 frankov dnevno za tako dolgo, dokler se brani izpolniti svoje obveznosti. Izvršba ima še to posebnost, da gre za obsodbo na nedoločeno dobo, ker je neznan, koliko časa se bo dolžnik branil izpolniti, in da je začasna, ker jo more sodnik po uspehu znižati, zvišati ali celo preklicati. Ta izvršba ima naravnost značaj civilne kazni, uvedene po sodišču in formalno gotovo presega območje, v katerem sme sodnik ustvarjati novo pravo. Vzlic temu pa je lep dokaz za prožnost francoskega sodstva in za njegovo umevanje dejanskih socialnih potreb, medtem ko vzlic enakim zakonom niti italijansko niti belgijsko sodstvo ni dopuščalo izvršb te vrste. V Belgiji in Italiji je torej izvršba ad praestandum factum kratkomalo nemogoča. Znani italijanski procedurist Mortara ¹⁸ pravi, »da se more sodba sicer glasiti na dajatve ali na dejanja, da pa se z izvršbo težko kdo prisili k dejanju, ki ga ne mara izvršiti, razen če uporabimo taka prisilna sredstva, ki se upirajo razumu in civilizaciji. Radi tega je treba obveznost k dejanju spremeniti v dajatveno obvezo —, to je v denarno odškodnino, ki ustreza vrednosti neizpolnjenega dejanja, — zato, da zamudnega zavezanca prisiliš k izpolnitvi. V tem

¹⁶ Goršič, Tumač zakona o izvrševanju i obezbjedjenju, 1930, 66: »Riječi »ukoliko« zakon hoče da kaže: ...3. da se ovrha provadja samo u koliko se provedenje ovrhe vrši u dotičnoj stranjoj državi. Ako strana država dopušta na osnovu naših ovršnih naslova ovrhu n. pr. samo na pokretnim stvarima, a ne na nepokretninama, ili ako dopušta samo pljenidbu pokretnih stvari, a ne i prodaju, onda treba naše ovršivanje ograničiti na istu mjeru.«

¹⁷ Italija nima posebnega zakona o izvršbi, marveč samo kodeks civilne procedure, ki vsebuje tudi izvršilne predpise.

¹⁸ Manuale della procedura civile, 1921, II, 210.

smislu so predmet izvršilnega postopanja skoro izključno dajatvene obveznosti.¹⁹ Mortara se vprašuje: »Mislimo si najstrožja prisilna sredstva, toda kako boš prisilil slikarja, naj napravi sliko, ali pesnika, da bo zložil pesem? Samo kadar je moči dejanje izvršiti tudi po drugi osebi, je mogoče posredno uporabljati silo na ta način, da se delo opravi na zavezančeve stroške. To vrsto prisilnih sredstev imajo v vidu čl. 1220 in 1222 civilnega kodeksa,²⁰ za izvršbo pa manjkajo pripravljeni pravdni predpisi. To pomanjkljivost imajo poleg našega kodeksa tudi mnogi drugi.«¹⁹ Mortara molči o načinu, kako si je v teh primerih pomagalo francosko sodstvo, in o predpisih avstr. i. r., ki so jih dolgo vrsto let brezhibno uporabljali, ne da bi komu prišlo na um, videti v njih nekaj, kar se »upira razumu in kulturi«. Prav tako vsebuje naš novi zakon o izvršbi in zavarovanju v §§ 307 in nasl. podrobne norme o izvršbi v dosego dejanj.

Po italijanskem pravnem sistemu so torej sodbe v dosego dejanj mogoče, niso pa izvršljive. Neizvršljive so tudi pri nas, ker dogovor omejuje izvršbo na premičnine, nepremičnine in na vpise v javne registre. Ker moramo po dogovoru (čl. 1. in 2.) ločiti učinke pravne moči, ki nastanejo sami po sebi, od dovolitve izvršljivosti, za katero je potrebno delibacijsko postopanje, se prav lahko zgodi, da bo italijanska sodba imela v našem pravnem območju vse učinke pravne moči, a vzlic temu ne bo izvršljiva.²¹ Poleg italijanskih sodb v dosego dejanj spadajo sem še takozvane staležne sodbe celo tedaj, če se ne tičejo naših državljanov. Tako bo n. pr. neizvršljiva italijanska sodba o ločitvi ali razporoki neitalijanskih državljanov in prav tako bodo neizvršljive vse druge odredbe take sodbe, n. pr. da se mora žena vrniti v zakonsko skupnost, ali da je treba otroka izročiti enemu ali drugemu

¹⁹ Podčrtal jaz.

²⁰ Tem členom ital. codice civile ustrezajo čl. 1144. in 1145. Code civila: »Čl. 1144: »Le créancier peut aussi, en cas d'inexécution, être autorisé à faire lui-même l'obligation aux dépens du débiteur. Čl. 1145: Si l'obligation est de ne pas faire, celui qui y contrevient doit des dommages et intérêts par le seul fait de la contravention.« Za francosko jurisprudence primerjaj Dallozovo izdajo Code civila.

²¹ Prim. razpravo dr. Jurija Štempiharja, »Meddržavna civilna pravna pomoč kraljevine Jugoslavije« (Trgovski list, 1929, št. 141—147), št. 145. od 12. decembra 1929: »Pri nepremoženjskih zahtevkih se »Walkerjeva veriga« pretrga pred izvršbo; pri premoženjskih zahtevkih gre do kraja.«

zakoncu. Čeprav so taki primeri precej redki, lahko nastanejo iz opisanega pravnega stanja neznosne posledice, ker je nova tožba v Jugoslaviji izključena glede na prigovor pravnomočno sojene stvari, vzlic temu pa je zahtevk iz italijanske sodbe, izvzemši pravnih stroškov, neostvarljiv.²² V tem pogledu bi bilo pač želeli, da se de lege ferenda učinki pravnomočnosti omeje samo na sodbe, ki so tudi izvršljive.²³

B. Za izvršbo na premično in nepremično imovino in za vpise v javne registre pa velja načelo formalne vzajemnosti, po katerem naj se italijanske sodbe izvrše pri nas z vsemi sredstvi, ki jih nudi izvršilni red, odnosno zakon o izvršbi in zavarovanju ne glede na to, ali je isti način izvršbe v Italiji mogoč. Materijalno so tudi v tem pogledu med našim in italijanskim pravnim redom velike razlike. V Italiji n. pr. ni mogoča prisilna uprava nepremičnin, ker pozna italijanski pravni red samo *dražbo* nepremičnin. Prav tako ni dopusten v Italiji žepni rubež, ki se smatra za nekulturen. Čeprav so torej naše sodbe v Italiji od teh vrst izvršb izključene, jih moramo mi dopuščati za italijanske sodbe pri nas. To ustreza priznanemu nauku in praksi.²⁴ Uporaba materijalne vzajemnosti bi zadela na velike praktične težkoče, ker bi bilo od primera do primera raziskovati, ali je ista vrsta izvršbe v Italiji na osnovi naše sodbe dopustna. Po pravilni razlagi čl. 2. je torej izvršba dopustna samo

²² Do istih zaključkov prihaja Štampihar, l. c.: »Med staležkimi in premoženjskimi zahtevki stoji še ena skupina, ki je ni mogoče podrediti nobeni izmed navedenih kategorij in pri kateri je sodno izvršilno postopanje nemogoče; n. pr. odvzem otroka in slično. Premoženjski zahtevki to niso in zanje torej v meddržavnih pogodbah izvršba ni predvidena. Ako se jih smatra za staležke, se pride do zaključka, da bodo od oblasti sopogodnice »priznani«, da se pa tam ne bodo mogli izvršiti, ker so staležke zadeve pridržane izključnemu domovinskemu sodstvu.«

²³ Načelo, da se obseg pravne moči in izvršljivosti morata kriti, se dosledno izvaja, kjer ni pravnopomočnih pogodb; prim. Štampihar, l. c.: »Če ni izvršbe, tudi pri premoženjskih zahtevkih ni priznanja pravnomočnosti (odlok min. pravde št. 25. 157/1929 za razmerje med Vojvodino in USA)«. Gotovo ni bilo v namenu, da se pravno stanje radi pogodbe o pravni pomoči v nekem pogledu poslabša, namestu da bi se izboljšalo. Ta nedostatek bi se moral z dodatnim dogovorom popraviti. Prav tako bi se moralo de lege ferenda uvesti enotno delibacijsko postopanje, kjer se civilne procedure bistveno razlikujejo, ker je sicer tudi približna enakost neostvarljiva.

²⁴ Lapajne l. c. 243.

na premično in nepremično imovino ter z vpisom v javne registre, v teh mejah pa si jugoslovanski in italijanski pravdni red nudita vsa izvršilna sredstva, ki jih poznajo nacionalni zakoni.

Izvajanja pod A) in B) lahko strnemo v zaključek, da so prinas izvršljive samo one italijanske sodbe, ki nalagajo plačilo ali pa izročitev premičnih stvari. Zaradi tega se naš dogovor z Italijo tudi v tem pogledu vsebinsko krije s pravnopomočno konvencijo med Avstrijo in Italijo, ki v čl. 8. izrečno določa, da je dogovor uporaben samo na izvršilne naslove za denarne obveznosti ali na izročitev premičnih stvari, ako so ti naslovi nastali po 1. januarju 1922. Čeprav manjka ta določba v našem dogovoru, pridemo s pravilno razlago čl. 2. do istega zaključka.²⁵

VI. Gornja izvajanja veljajo nalično (čl. 5.) tudi za vse druge italijanske izvršilne naslove, ki niso izdani v obliki sodbe (n. pr. začasne odredbe, sodne poravnave, odločbe razsodišč, izvršilne notarske spise itd.).

Ustava, temeljne pravice, demokracija*.

Dr. Joso Jurkovič.

Ustavo v formalnem smislu definirajo kot skupino pravnih norm, ki so težje spremenljive kot ostale pravne norme. Tukaj se ustava odnosno ustavni zakoni ne vežejo z drugimi zakoni s stališča logike, ampak s stališča vrednotenja. Če naj bodo ustavni zakoni težje spremenljivi, se smatrajo za več vredne kot navadni zakoni. Ta višja vrednost iz same hierarhije norm ne more izvirati, zato mora imeti svoj temelj drugje. Iz samega dejstva namreč, da je ena norma apriorna drugi, ne moremo reči, da je apriorna norma sama po sebi več vredna.

Ustavni zakoni imajo svoj izvor v srednjeveških pogodbah med vladarjem in plemstvom. Da te pogodbe niso bile niti ustave niti ustavni zakoni, se kaže v tem, da je logično pogoj za pogodbo ustava. Ali so ustavni zakoni,

²⁵ Dogovora imata isto besedilo. Čl. 8., ki ga v našem dogovoru ni, se glasi: »La presente convenzione è applicabile soltanto per titoli esecutivi relativi ad obbligazioni pecuniarie od a prestazioni di cose mobili sorte dal 1° gennaio 1922.«

* Ta odlomek tvori nekaj skrajšano VIII. in IX. poglavje še neobjavljene razprave »Protustaven zakon«.